

Artur Lis

Sprawozdanie z V Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Konferencji „Jeden świat - wiele kultur”

(Bydgoszcz, 6-7 listopada 2014 r.)

W dniach 6-7 listopada 2014 roku odbyła się V Międzynarodowa Interdyscyplinarna Konferencja z cyklu „Jeden świat-wiele kultur”. Miejszem obrad kilkudziesięciu referentów był gmach Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy. Tegorocznym tematem spotkania było „Społeczeństwo wobec wyzwań wielokulturowości w aspekcie prawnym, religijnym, ekonomicznym i edukacyjnym”.

Organizatorami konferencji były Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa w Bydgoszczy, Fundacja Watykańska Joseph Ratzinger - Benedykt XVI, Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Urząd Miasta Bydgoszczy.

Podczas uroczystej inauguracji sympozjum naukowego, uczestników konferencji przywitała Rektor KPSW, dr Helena Czakowska. Sesja plenarna zainaugurowana została wykładem pt. „Wy jesteście czyści”. Wyzwanie miłości prof. h.c. KPSW, Mons. Giuseppe Scottiego, Przewodniczącego Fundacji Watykańskiej Joseph Ratzinger-Benedetto XVI. Prelegent przypomniał, iż papież Benedykt XVI w swo-

jej książce Jezus z Nazaretu, podczas opisywania mycia nóg Apostołom trzy razy używa terminu „czysty”. Mówi o czystości prawnej, czystości rytualnej i czystości lub nieczystości, które realizują się w sercu człowieka i zależą od warunków w jakich się ono znajduje. Spotkanie z Jezusem Chrystusem jest darem dla człowieka, które karmi go dobrym pokarmem i kieruje ku działaniu. Drugi referat konferencji wygłosiła prof. dr hab. Olga Nesterchuk pt. Kształtowanie rosyjsko-moskiewskiej tożsamości kulturowej jako kierunek wspólczesnej polityki młodzieżowej. Uczona podkreśliła, iż w samej stolicy Rosji wyodrębniono ponad 40 kategorii młodzieży, na tożsamość których wpływa wiele zewnętrznych czynników m.in.: brak wzajemnego zrozumienia tradycji moskiewskich, migracja młodych do metropolii czy też problemy z rekreacją. Kolejny referat zatytułowany Prawa mniejszości kulturowych. Imigracja jako problem pastoralny wygłosił ks. prof. dr hab. Piotr Mazurkiewicz. W erudycyjnym wywodzie referent przywołał kwestie problemów mniejszości kulturowych zobrazowaną na przykładzie

dylematu pastoralnego jakim jest imigracja. Mówca przekonywał, że podczas pełnienia posługi duchowej wobec imigrantów należy wystrzegać się wszelkich form dyskryminacji rasowej, narodowościowej, kulturowej jak i religijnej. Konkludując prelegent podkreślił: „chodzi więc o to, aby w przybyszach widzieć nie tyle zagrożenie dla kulturowej tożsamości czy konkurencję w dostępie do dóbr materialnych, ile przede wszystkich nowych braci i siostry, którzy sami w sobie są bogaci w różnorodne dary i których przybycie stanowi okazję i zachętę do celebrowania tej szczególnej katolickiej zasady, jaką jest reguła jedności w różnorodności”. Na zakończenie części plenarnej odbyła się obszerna debata z udziałem referentów i gości, potwierdzająca żywe zainteresowanie tematem konferencji: „Społeczeństwo wobec wyzwań wielokulturowości w aspekcie prawnym, religijnym, ekonomicznym i edukacyjnym”.

Po przerwie obiadowej uczestnicy sesji obradowali w pięciu panelach: I Prawne, administracyjne i ekonomiczne aspekty wielokulturowości; II Religia wobec wyzwań społeczeństwa wielokulturowego; III Złożoność i różnorodność (języków) kultury w edukacji i pedagogice; IV Edukacja w aspekcie wyzwań wielokulturowości; V Młodzi wobec wyzwań wielokulturowości (panel studencki). Wobec ograniczeń wynikających z charakteru sprawozdania, niemożliwe jest omówienie wszystkich wygłoszonych referatów mających miejsce podczas sympozjum, stąd przedstawione zostaną (z konieczności wybiórczo) najistotniejsze zagadnienia podejmowane podczas spotkania. W wystąpieniu pt. Teoriopoznawcze przesłanki paradygmatu rozwoju rolnictwa rodzinnego prof. dr hab. Andrzej

Czyżewski zweryfikował hipotezę, iż konieczne jest nowe podejście do WPR przejawiające się odejściem od mechanizmów wsparcia intensyfikacji produkcji rolnej (poprzez mechanizm rynkowy) w kierunku wsparcia dochodów (zwrot nadwyżki ekonomicznej) oraz tworzenia warunków dla poprawy środowiska naturalnego. Kluczową kwestią staje się problem wartościowania dóbr nierynkowych. Należą do nich dobra publiczne odkrywające po raz kolejny użyteczność czynnika ziemi, które są marginalizowane w rolnictwie industrialnym, a mają szansę być dowartościowane w rolnictwie rodzinnym. Profesor dr hab. Andrzej Gaca zreferował Dzieje polonii duńskiej pod koniec XIX i na początku XX w. Wystąpienie dotyczyło imigracji polskich robotników sezonowych do Danii, której początki przypadają na ostatnie lata wieku dziewiętnastego, kiedy na skutek szczególnej koniunktury rozpoczęto w Danii uprawę buraków cukrowych i produkcję cukru.

Z ogromnym uznaniem uczestników sympozjum spotkało się wystąpienie ks. prof. nadzw. KPSW, dr hab. Tomasza Rakoczego. Ustawodawca polski w art. 21 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 roku o radiofonii i telewizji nakłada na publicznych nadawców programów radiowych i telewizyjnych obowiązek realizacji misji. Wedle przywołanego artykułu, polegać ma ona na oferowaniu „całemu społeczeństwu i poszczególnym jego częściom, zróżnicowanych programów i innych usług w zakresie informacji, publicystyki, kultury, rozrywki, edukacji i sportu, cechujących się pluralizmem, bezstronnością, wyważeniem i niezależnością oraz innowacyjnością, wysoką jakością i integralnością przekazu”. Wpływ różnorodności kulturo-

wej na rozwój konfliktów o zasięgu międzynarodowym to z kolei tytuł wystąpienia dr Ewy Szuber-Bednarz. Autorka zauważyła, że wielokulturowość stanowi przesłankę do powstawania i rozwoju kryzysów i konfliktów o zasięgu międzynarodowym. Niejednokrotnie początkowo niewielkie nieporozumienia pomiędzy członkami społeczności lokalnej reprezentującej różne środowiska kulturowe doprowadzają do rozwoju kryzysu, przeradzającego się następnie w konflikt o zasięgu międzynarodowym. Następnie wykład pt. Kultura prawna „Księgi elbląskiej” wygłosił dr Artur Lis. „Księga elbląska” jest niezastąpionym źródłem do poznania wcześnieśniewiecznych stosunków prywatnoprawnych. Artykuły 1-3 dotyczą organizacji sądowej, art. 4-6 postępowania sądowego, z kolei art. 7-20 oraz 26 i 27 omawiają prawo karne. Prawo spadkowe zostało zawarte w artykule 21 i 22, sądy boże w art. 23-25, natomiast zbiegostwo chłopów oraz prawo książęce w art. 28-29. „Księga elbląska” jest spisem dokonany prawdopodobnie przez nieznanego pisarza pochodzenia niemieckiego, w języku niemieckim na potrzeby zakonu krzyżackiego, pod którego władzą znajdowała się ludność polska. Analizie została poddana przedmowa „Księgi” zawierająca odniesienie do wielokulturowości myśli prawnej w jej rozwoju historycznym (starożytny Izrael, Rzym, Grecja, Niemcy, Polska).

Doktor Igor Zduński zajął się zagadnieniem Prawnokarne aspekty wielokulturowości w Polsce. W wystąpieniu wskazano na aktualny problem zróżnicowania kulturowego społeczeństwa polskiego i jego karnoprawne refleksy. Przywołano przy tym dane statystyczne wskazujące na wzrost liczby cudzo-

ziemców zamieszkujących nasz kraj, w tym w znacznym zakresie przybyszów z tych państw, w których pojawiają się wzorce zachowań sprzecznych z polskim porządkiem prawnym. W odczycie pt. Kara śmierci wobec praw człowieka dr Marta Lang dokonała przeglądu dokumentów prawa międzynarodowego z dziedziny praw człowieka pod kątem regulacji dotyczących kary śmierci ukazując jednocześnie proces abolicji kary śmierci w prawie międzynarodowym. Profesor dr hab. Ryszard Paczuski wygłosił referat zatytułowany Aspekty prawne życzliwości powszechnej jako kultury zachowań odnoszące się do ochrony i ugruntowania tolerancji różnic wyznaniowych w Polsce po odzyskaniu niepodległości państwa polskiego i obecnie. Przedmiotem referatu było przedstawienie zarysu aspektów prawnych życzliwości powszechnej tych przeobrażeń, odnoszących się do ochrony i ugruntowania tolerancji wyznań religijnych na przykładach uporządkowania stanu prawnego w organizacji gmin wyznaniowych żydowskich na obszarze Rzeczypospolitej. Aspekty ekonomiczne, kulturowe i etyczne globalizacji w nauczaniu papieża Jana Pawła II zaprezentowała dr Sylwia Górzna. Jan Paweł II zaliczał do podstawowych kryteriów oceny etycznej globalizacji: poszanowanie godności osoby ludzkiej, solidarność, zasadę integralnego rozwoju, poszanowanie różnorodności kulturowej. Zwrócił uwagę na potrzebę powołania poszczególnych struktur organizacyjnych w postaci międzynarodowych organów kontrolnych i kierowniczych, które czuwałyby nad właściwym przebiegiem procesu standaryzacji przejawów życia gospodarczego. Papież uważał, że procesy globalizacyjne muszą być ukierunkowane na

dobro wspólne całej ludzkości. Nie oceniał procesów globalizacji jako dobre albo złe, zaznaczając, że wszystko zależy od użytku, jaki zostanie z nich uczyniony. Budowanie tożsamości w multikulturowym społeczeństwie cyfrowym to tytuł wystąpienia prof. nadzw. KPSW, ks. dr Mariusza Kucińskiego. Prelegent podjął próbę odpowiedzi na pytania na ile uzależnienie od wirtualnej osobowości wiąże się z uzależnieniem od Internetu; czy im więcej spędza się czasu w sieci, im więcej przyjemności ona dostarcza, doznań nieobecnych w realnym świecie, tym łatwiej zapomnieć, kim się jest naprawdę? Ksiądz dr Krzysztof Smykowski w referacie pt. Teologicznomoralne aspekty ruchu drogowego stwierdził: „Istotnym aspektem postępu cywilizacyjnego jest widoczny rozwój środków komunikacji. Przemieszczanie się znacznej części ludności odbywa się w ruchu drogowym. Rosnąca ilość pojazdów rodzi jednak szereg niebezpieczeństw. Mimo udoskonalenia technik ich produkcji i instalacji różnego typu systemów bezpieczeństwa, ilość wypadków drogowych i ich ofiar wciąż utrzymuje się na bardzo wysokim poziomie. W tym kontekście trzeba mówić o podwójnej odpowiedzialności. Jej podmiotem są przede wszystkim sami uczestnicy ruchu drogowego. Ich moralnym obowiązkiem jest przestrzeganie prawa ustanowionego przez kompetentne władze państwowe, troska o własną sprawność podczas prowadzenia pojazdu oraz dbałość o jego stan techniczny. Nie mniejsza odpowiedzialność ciąży na państwie. Koncentruje się ona na zapewnieniu właściwej infrastruktury i trosce o jej należyty stan oraz na stanowieniu mądrych przepisów ruchu drogowego i ich egzekucji. W tym kontekście konieczne jest także

kształtowanie postaw odpowiedzialności za życie własne i innych ludzi. Jest to rolą rodziny, szkoły, Kościoła oraz instytucji państwowych”. Na pytanie Co to znaczy być Europejczykiem? Starał się odpowiedzieć dr Waldeemar Hanasz. Wyodrębnić można kilka aspektów europejskiej tożsamości. Na najbardziej podstawowym poziomie jesteśmy Europejczykami w sensie prawno-politycznym, jako obywatele państw zjednoczonych międzynarodowymi porozumieniami. Na nieco innym poziomie. Europejczycy stanowią niewątpliwie wspólnotę kulturową; mówią wieloma językami, wyznają różne religie i rozwijają rozliczne tradycje, ale mają również swoją wspólną historię nadającą Europie szczególną rolę w rozwoju kultury ogólnoludzkiej. Prelegent postarał się wykazać, że najcenniejszym elementem takiej świadomości jest fakt, iż bycie Europejczykiem jest również aktem wolnego wyboru, efektem swoistej umowy społecznej milionów ludzi połączonych wspólnym szacunkiem dla takich wartości jak wolność, równość i solidarność. Ciało jako kontekst dla edukacji w obliczu wielokulturowego społeczeństwa to z kolei wykład wygłoszony przez dr Marty Małeckiej. Autorka zauważyła, że to dzięki ciału człowiek komunikuje się z innymi, z drugiej strony ciało zamyka nas samych w sobie i odgradza od reszty rzeczywistości. Cieleśność obecna jest również w procesie poznawczym, bez ciała trudno wyobrazić sobie własne myślenie, czy świadomość. Ciało nas wyraża, poprzez nasze gesty, jest podstawowym miejscem i przestrzenią dla ludzkiego etosu, czyli tego co w najbardziej dobitny sposób jest ludzkie. W myśl pedagogiki integralnej ciało traktować można jako jeden z poziomów świadomości. Nie można oddzielić go od

duszy i odwrotnie duszy nie można oddzielić od ciała. To ciało stanowi o podmiotowości człowieka, jest zatem, a raczej powinno być centralnym punktem oddziaływań edukacyjnych. Profesor nadzw. UKW, dr hab. Krystyna Żuchelkowska, zapoznała słuchaczy z tematem Rozpoznawanie i rozwijanie inteligencji wielorakich u dzieci w wieku przedszkolnym. Podkreśliła, że aktualna podstawa programowa wychowania przedszkolnego mówi o tym, że celem edukacji przedszkolnej jest dbanie o wielostronny rozwój małego dziecka i uiekrunkowanie go zgodnie z jego wrodzonym potencjałem i możliwościami rozwojowymi w relacjach ze środowiskiem społeczno-kulturowym i przyrodniczym. Z tego widać, że już w przedszkolu należy wspierać indywidualny potencjał każdego dziecka, rozpoznawać i rozwijać jego inteligencję wielorakie. Jest to szansa nie tylko na zmianę dla dziecka, ale także na możliwość zmiany i rozwoju dla nauczyciela, który nie tylko będzie koncentrował się na wyrównywaniu szans edukacyjnych kilkulatków, ale podejmie działania zmierzające do rozpoznawania i rozwijania inteligencji wielorakich swych wychowanków.

Podczas drugiego dnia obrad sesje plenarną rozpoczął wykład ks. Abp dr Wojciecha Polaka na temat Wielokulturowość wyzwaniem dla współczesnej Europy. Z ogromną uwagą uczestnicy wysłuchali słów Prymasa Polski zakończonych refleksją: „problemem naszych czasów są anty wartości, które w każdym kręgu kulturowym nachalnie oferują tylko to co dla człowieka jest łatwe i przyjemne, co mu schlebia i pozwala poczuć się dobrze. Życie jednak nie składa się wyłącznie z dobrego samopoczucia, lecz jest rzeczywistością i to niezwykle wymagającą. Trzeba zatem bronić

się przed antywartościami, chociażby przed sprowadzaniem kultury do jednego z produktów czy też przed zamienianiem jej w ideologię. Nie da się tego osiągnąć poprzez ucieczkę czy zamknięcie, lecz wyłącznie przez postawę służby, w której realizuje się godność osoby ludzkiej, solidarność, pomocniczość i dobro wspólne”. Sprzeciw sumienia na tle wybranych zawodów to tytuł prelekcji prof. nadzw. KPSW, dr hab. Alicja Grześkowiak. W wystąpieniu rozważane były kwestie klauzul sumienia i opcji sumienia na tle wybranych zawodów, przede wszystkim zawodów medycznych: lekarza, pielęgniarki, farmaceuty, oraz zawodu prawnika i nauczyciela. Zauważono rozbieżne tendencje w prawnej regulacji prawa do sprzeciwu sumienia - z jednej strony ustawodawca gwarantuje wolność sumienia i poręcza klauzulę sumienia, zaś z drugiej strony widać wyraźnie trend do ograniczania zakresu tego prawa, wyprowadzaną z konieczności zapewnienia realizacji praw i wolności innych osób. Problemy wiążące się z poręczeniem prawa do sprzeciwu sumienia powstają zwłaszcza na tle legalizacji zamachów na życie ludzkie w postaci aborcji, eutanazji, oraz zamachów na rodzinę. Współcześnie klauzule sumienia zdają się usprawiedliwiać relatywizm moralny ustawodawców, immunizujących się w ten sposób od odpowiedzialności za naruszanie w treści ustaw podstawowych wartości moralnych i godzących w uznane międzynarodowo prawa człowieka. Profesor zw. dr hab. Zbigniew Witkowski wystąpił z odczytem Idea dialogu jako sposobu współpracy i rozwiązywania konfliktów we współczesnym świecie, w myśli św. Jana Pawła II. Autor referatu podniósł, że pojednanie i dialog stały się absolutnymi priorytetami

pontyfikatu Jana Pawła II, a zwłaszcza dialog nabiera szczególnego znaczenia w dzisiejszej rzeczywistości, gdy wzrasta mobilność wielkich rzesz ludzkich i w konsekwencji postępuje proces przenikania się narodów i mieszania kultur.

Konferencja „Jeden świat-wiele kultur” stała się naukowym dyskursem pomiędzy specjalistami wielu dziedzin wiedzy: kulturo-

znawców, politologów, socjologów, teologów, historyków, pedagogów, ekonomistów, prawników. Duża liczba uczestników V Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Konferencji z cyklu „Jeden świat-wiele kultur” dowiodła, iż spotkanie było potrzebne. W czasie uczynego dyskursu poruszono rozmaite kwestie, wskazując jednocześnie na konieczność prowadzenia dalszej ich eksploracji naukowej.

NOTA O AUTORZE

Artur Lis, dr, adiunkt w Katedrze Historii Prawa Wydziału Zamiejscowego Prawa i Nauk o Społeczeństwie KUL w Stalowej Woli; doktor historii i prawa; redaktor naczelny kwartalnika „Przegląd Prawno-Ekonomiczny”.